

בבית המשפט העליון
בשבתו כבודת משפט גבוהה לצדק

1. פארט אמין ריאחי

2. נעים סאלם עיסא אלעידה

3. האגודה לזכויות האזרח בישראל

ע"י ב"כ עוזי נימר סולטאני ואח'

האגודה לזכויות האזרח בישראל פקס: 6521219

העותרכין

- ג ג ד -

מפקד כוחות צה"ל באירוויש

חמשיב

על ידי פרקליטות המדינה,
משרד המשפטים, ירושלים

הודעה מטעם פרקליטות המדינה

1. עניינה של העתירה בשני סעדים אותם מבקשים העותרים לדקמן.

א. כי המשיב יפתח לאalter כביש הגישה לכפר טוונה שבנפת חבירון, יפנה את ערימות העפר והאבנים החוסמות את הכביש, באופן שיאפשר גישה בכל רכב אל הכביש וממנו, ויפתח את דרך הגישה מכפר טוונה לחירבת אל כרמל;

ב. כי המשיב יפתח לאalter כביש הגישה לכפר רנטיס שבנפת רמאללה, ית寬ן את הכביש ויסיר את קוביית הבטון, וגת יפתח את המחסוט הצבאי הצפוני של רנטיס (בין רנטיס לבין כפר אל-לבן) לתנועת כלי רכב.

2. מן הטעמים שלහן יתבקש בית המשפט הנכבד לדוחות את העתירה על הסף ולעיזומה.

העובדות

3. מסוף חודש ספטמבר 2000 מתורחים באזורי יהודיה ושומרון, כמו גם בחבל עזה, אירועי לחימה, המטאפיינים לא רק בהפרות סדר נרחבות, אלא גם בפיגועים הכלולים, בין היתר:

- א. ירי אש חיה מרובים ואקדחים לעבר אזרחים ישראלים וחיל צה"ל, המבוצע הנו בידי אנשי הנעים רגליות והן בידי אנשים הנושעים בכלי רכב;
- ב. הנחת מטעני חבלה בצדדים דרכיס או במקומות אחרים;
- ג. השלחת בקבוקי תבערה ורימוניים;
- ד. הפרות טדר ויידי אבניים בתיקף נרחב אל עבר אנשים וכלי רכב.

4. פיגועים אלה גרמו ונוראים בחותם האחוריים לפגיעה ב��יהם וברכושים של אזרחים ישראלים, לרבות חייל צה"ל. להמחשת הדברים, ייאמר, כי מאז חודש אוקטובר ועד 1.4.01 מנתה הנפגעים מן הצד הישראלי באירועי הלחימה האמורים כל 74 הרוגים ו-739 פצועים.

יש להזכיר, כי בנוסף לכך נהרגו מאות תושבים פלסטינים ונפצעו אלפיים בהם אירועים.

5. פעולות הלחימה האמורות מבוצעות מן הצד הפלסטיני, בין היתר, על ידי חברים בארגוני טרור, כדוגמת החמאס והג'ihad האיסלמי, על ידי אנשים הנמנים על כוחות הבטחון השונים של המועצה הפלסטינית, ועל ידי חברי ארגונים דוגמת התנאים. יש לציין, כי החל/amצע חודש אוקטובר, החליט הצד הפלסטיני להימנע מפעולות ירי משלוחים הנזונים לשילוטו המלאה (שטחי A), ולמקד את אירועי הלחימה בשטхи B ו-C.

6. צה"ל נוקט בעולות רבות ושותות כדי להתמודד עם פעולות הלחימה האמורות, ומובן שלא זה המקום לפרט את מגוון הצעדים הננקטים להשבת הבטחון לאזר. יחד עם זאת, יש לציין, כי צה"ל נזקק לעשויות שימוש באמצעותם כמעט ולא נעשו שימוש בעבר, כגון מסוקי קרב, טנקים ונגמ"שים, ומופעלים בשיטה חיילים לוחמים בתיקף ניכר ביותר.

7. לאחר שאחד מהאימונים העיקריים היו לנוטעים בכבישי הארץ, הנזונים לסכנות פגיעה ממפגעים המסתתרים בצד הדרכים, והוחסם בין מטעים ועצים, נאלץ צה"ל לנוקוט גם באמצעים של פטロלים ותצפיות, עקרית עצים, דילול מטעים וגיזוםם, וזאת, בין היתר, בכדי להגדיל את שדה חרואה לצדי חזרים ולהקשות על מבצעי הפיגועים.

8. ניסיון החודשים האחרונים מוכית, כי במקומות בהם נעשו פעולות צבאיות שונות, לשם התמודדות עם המפגעים מן הצד הפלסטיני - התמעטו הפיגועים נגד מטרות ישראליות.

9. במסגרת פעולות צה"ל להבטחת הבטחון באזר, הוחלט לנוקוט גם בעולות שונות של חסימה לתנועת כלי רכב של חלק מצירי התנועה באזר בסמוך לשובים פלסטינים, על דרך של הצבת מחסומי עפר או בטון על כבישים, או חפירת תעלות לרוחב בגישים מטויים. נגד פעולה צבאית זו מכוננת העתירה.

10. חסימת חלק מצירי התנועה באזר מכוonta, בין היתר, להשיג את המטרות הצבאיות הבאות:

א. להקשות על מפנאים המשמשים בכלי רכב והנמצאים בדרכם לביצוע פיגועים או הנמלטים ממוקם ביצוע הפיגוע אל הישובים הפלסטיניים.

ב. להביא לאבטחה טוביה יותר של צירי התנועה שבhos נעים כוחות צה"ל וכלי רכב ישראלים;

ג. לנתק את תנועת כלי הרכב הנסעדים באזורה באופן שימקסם את יכולת הפיקוח של צה"ל על כלי הרכב;

ד. להפחית את החיכוך בין הנסעדים בכלי רכב ישראלי, אזרחיים וצבאיים, לבין הנסעדים בכל רכב פלסטיניים;

ה. לצמצם את מספר הערים המשותפים לנסעה של כל רכב ישראלי וכלי רכב פלסטיניים;

ו. לצמצם את מספר המוקדים הביעייתיים עם פוטנציאל להפרות סדר על צירי תנועה;

11. במסגרת מדיניות זו נחסמו מאות צירי תנועה באזורה, מיעוטם כבישים סלולים ורובם דרכי עפר המתחברות לצירים ראשיים, ואשר בהן הסתייעו או יכולים להסתיע מבצעי הפיגועים.

12. יחד עם זאת, על פי פקודות הצבאה אין לחסום את כל דרכי הכניסה והיציאה של כל יישוב, אלא יש להותר דרך המאפשרת יציאה וכניסה לישוב, וגישה לשוב אחר המספק לו את צרכיו החיווניים, כגון שירותי רפואיים, מזון ומים. דרך גישה זו לעתים מופקחת על ידי חיילי צה"ל.

כאשר התברר, כי סירות דרך פלונית גרמה לנזוק של ישוב מישוב המספק לו צרכים חיווניים כאמור, פעל צה"ל להסרת החסימה שגרמה לנזוק כאמור.

13. כמו כן, במסגרת זו, כאשר מתקיימות נסיבות המאפשרות זאת, מסיר צה"ל את החסימות מצירי תנועה מסוימים. לא למותר לעזין, כי גם התושבים הפלסטינים מסירים מעט לעת את החסימות מצירי תנועה מסוימים, וצה"ל שב וחוסם צירים אלה, מקום שהצורך המבצעי בטחוני בחמץ חסימות עומד בעינו.

חרבת א-טונה

14. בהתייחס לשוב הספרדי שפורט בסעיף הרាជון המבוקש בעוניה, הוא חרבת א-טונה שבנפת תברון, יאמר כי עניין זה כבר היה נשוא הדיון בענירה לבג"ץ 32/01 אלעדרה נ' מפקד כוחות צה"ל (טרם פורסם).

במסגרת התשובה שם הודיע המפקד הצבאי כי:

"דרך העפר מהווות את הנטה לאכפר אכן נחסמה במהלך האירועים האחרונים. חסימה זו לא מנעה לחוטין כניסה כל רכב לכפר, שכן צפונית לדרכו זו קיימת דרך עפר נוספת

המוליכה לישוב מעון, אשר דרכה ניתן היה להגיע גם לכפר. יחד עם זאת, לאחר שיקול דעת נוסף, ובהתחשב בכך שנטישה הזרק העיקרית לכפר, הוחלט, כי בשלב זה, ניתן להסיר את החסימה בכניסה לכפר, וזו אכן הוסרה לפני קרוב לשבעו ימים. מאז פתוחה הזרק הכניסה לכפר טונה, ולמעשה בא על סיופוקו על הסעודה הראשונית המבוקש בעתירה".

על יסוד הוודה זו דחה בית המשפט את העתירה.

15. ביום 29.3.2016 החליט מפקד צבאי בגין תברון על אגירת דרך הכניסה לכפר וזאת בעקבות פיגועי ירי, ואתרעות לביצוע פיגועים נוספים באזור. לאחר מספר ימים נפתחה הזרק לתנועה מבוקרת באמצעות כח צבאי שנמצא במקום.

16. הנה כי כן, כיום פתוחה הזרק לחורבת-טוונה ובכך באה העתירה בנקודה זו על סיופוקה.

17. אשר לדרישת העותרים כי תיפנה הזרק המחברת בין חורבת כרמל לחורבת א-טוונה, הרי שהמשיב מתנגד לדרישה חדשה זו (שלא בא זיכרה במסגרת העתירה הקודמת). כמפורט לעיל נסגרה דרך זו במסגרת הפעולות שננקטו על ידי כוחות צה"ל כחלק ממאמץ הלחימה המתנהל כיום באור.

בידי העותרים דרך המאפשרת להם להגיע לחורבת כרמל, אך זאת תוך נשיאה של בעשרה קילומטרים נוספים, או לחילופין, במעבר "גב אל גב" בסמוך לככיש הראשי. אי נוחות זו, אינה המטרה כי אם תוצר הלואוי של הפעולות הצבאיות שננקטו על ידי כוחות צה"ל כמפורט לעיל, ובנסיבות העניין אין כל עילה להתערבות שיפוטית בפעולות אלה.

18. אשר לטענות בנוגע לsiccon שנשקף, כביכול, לעותרים מן הנsieה בסמוך ליישובים כרמל ומעון הרי שלמשיב לא ידו על siccon מיוחד שכזה. מכל מקום, העותרים יכולים לפנות בתלונה קונקרטית בעניין זה, אם וככל שיידרש הדבר.

הכפר רנית

19. אשר לכפר רנית הרי שגמ לכפר זה ישנה דרך עפר היוכלה לשמש את תושבי הכפר ליציאה ממנה. טענת העותרים היא, למעשה, כי השימוש בדרך אינו דברי ממשום איכון הירודה של הזרק, במיוחד בתחום הגשמי, ומשום שהוא עוברת בחלוקת במקרקעין פרטיים.

20. כבר ביום 8.3.2016 השיב עוזר הייעץ המשפטי לאזור יהודה והשומרון, לפניהו ב"כ העותרים כי "לאחר שקידת הפניה מיום 4.2.01 הוחלט כי יש מקום לפעול לשיפורה של דרך תיבחן מחלוקת הعبادות הציבוריות ברשות הפלסטינית תבקש לפעול לשיפורה של הזרק תיבחן בקשה זו בחובב" (צורף כנספה לעתירה). זאת, מכיוון שמרבית הזרק מצויה בשטח B שבאחריות אזרחית פלסטינית. פניה זו השיבה ב"כ העותרת כי הדבר אינו מקובל שכן הדבר במקרקעין פרטיים.

לענין זה נצין כדלהלן. טענת הבעלות נמקה עין לא נחנה עד כת, בין היתר מושם שלא באה כל טענה מצד בעל קרקע נפגע, כביכול. מעיוון בתצלומי אויר מחודש מרץ 1999 עולה כי דרך הייתה קיימת במקומות גם בעבר (יתכן ששופרה לאחרונה על ידי התושבים).

מכל מקום, עד כת לא פנתה הרשות הפלסטינית אל המשיבים בענין. מה גם שיש להנחת כי מבב חזך ישתרף מעונת ואילך עם סיום של עונת הגשמי.

21. הנה כי כן, אף לכפר רנטיס ישנה דרך המאפשרת לתושבים כניסה ויציאה, ומשכך לא קמה אף בענין זה כל עילה להתערבותו של בית המשפט הנכבד.

המסגרת המשפטית

22. כאמור בראשיתה של הودעה זו, נתן אзор יהודה ושומרון מזוה כמעט ארבעה חודשים במצב חימה, וחילci צהיל, כמו גם אזרחים, נחשפים מדי יום ומדי שעה לסיכון מווחשי ורציני לחייהם.

23. פעולות המשיבים לחסימת צירי תנועה מסוימים מבוצעות במסגרת הפעלת סמכויותיהם הצבאיות כחלק מידי הלחימה ועל רקע פעולות הלחימה (ראה בג'ע 8286/00 תאוג'ה לזכויות האזרח נ' מפקד כוחות צה"ל באו"ש (טרם פורסם)).

24. הסמכות לנקט בפעולות צבאיות שונות, לרבות הגבלת תנועה של אוכלוסיה אזרחית וחסימת צירי תנועה, נובעת מידי הלחימה של המשפט הבינלאומי, המתירים לכך לנקט בפעולות שקיים צורך צבאי בנסיבותן, אלא אם כן קיים איסור לנקט בפועל מסוימת (ראו: "Regulations respecting the laws and customs of war on land" משנת 1907, ובין היתר, תקנות 22 ו-23).
כך, ביחס לשטח הנטו ל透פה לוחמות, קובע המדריך הבריטי בדבר הלחמה ביבשה (1958), כי:

"535. Movement of Civilians

The occupant may forbid individuals to change their residence, may restrict freedom of internal movement and forbid visits to certain districts, may prohibit immigration, and may insist on all persons providing themselves with an identification pass..."

באופן דומה, קובע המדריך האמריקני בדבר הלחמה ביבשה (1956), כי:

"375. Freedom of Movement

The occupant may withdraw from individuals the right to change their residence, **restrict freedom of internal movement**, forbid visits to certain districts, prohibit emigration and immigration, and require that all individuals carry identification documents".

הסמכות לחסום צירי תנועה ולהגביל תנועה כאמור קיימת, מכוח קל וחומר, גם מקום שמתאפשרים אירופי לחימה בשטח מסוים, בין אם עדו נתון בתפיסה לוחמתית ובין אם לאו, כל אימת לצורכי הלחימה מחייבים זאת.

.25 המשפט הבינלאומי מתייר נקיטת פעולות צבאיות שונות בעת אירופי לחימה, גם בנסיבות בהן המذובר הוא ברכוש פרטי, כאשר קיים לכך צורך צבאי. בין היתר, קובעת תקנה 23(g) סיג לאיסור על הרישת רכוש אויב או תפיסתו, המתיחס לקיים של צורכי המלחמה, כלשון התקנה:

"23. In addition to the prohibition provided by special conventions, it is especially forbidden -

(g) To destroy or seize the enemy's property, unless such destruction be imperatively demanded by the necessities of war..."

.26. יודגש כי בעבר כבר הכיר בית משפט נכבד זה בתחולתה של תקנה 23(g) לתקנות תאג ביחס למצבים בהם מתאפשרת לחימה בפועל (ראו: בג"ץ 806/78 אויב ואח' נ' שר הבטחון ואח' פ"ד לג(2), 113), כפי המתאר חיום באזר יהודה ושומרון ובחבל עזה.

.27. באופן ספציפי מעוגנת הסמכויות הבטחוניות של המשיב גם בتحقיקת הבטחון באזר, בסעיף 88 לטו בדבר הוראות בטחון (מס' 378), תש"ל-1970 הקובע, בין היתר, כדלקמן:

"(א) מפקד צבאי או אדם הפועל בהרשותו הכללית או המיוותת של מפקד צבאי, רשאים בצו או על ידי מטה הוראות או באופן אחר:

(1) לאסור, להגביל או להסדיר את השימוש בדרכים מסוימות או לקבוע מסלולים שבהם יעברו כלי רכב או בעלי חיים או בני אדם בין באופן כללי ובין באופן מסוים;"

.28. הוראה דומה קיימת גם בתקנה 122 לתקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, העומדות בתקפן באזורה.

.29. שאלת חסימות של הכפרים ביהודה והשומרון, במסגרת פעולות הלחימה שבחודשים האחרונים נדונה במסגרת עתירה לבג"ץ 9242/00 **עמותת רופאים לזכויות האדם** נ' שר הבטחון ואתי (טרם פורסם). בית המשפט דחה את העתירה שם תוך שzieן את מדיניות המשיבים האמורה לאפשר, כלל, גישה לכל כפר לצרכים הומניטריים, בכיר אחד לפחות.

עמדת המשיב

.30. העתירה Dunn מבקשת להביא את בית המשפט הנכבד אל תוך מוקה של זירות הלחימה המתרחשת בתודשים האחוריים בשטחית, ולבקשו להפסיק פעילות מסויימת הננקטת על ידי כוחות צה"ל, במטרה להסביר את הבטחון לאזורה.

.31. בעניינו, נדרשות פעולות חסימת הציריים מן הטעמים הצבאיים שפורטו לעיל בחלק העובדתי, וזאת לשם שמירה על בטחונם של הנוסעים בדרכיהם באזורה, למצום אפשרויות הפעולה של המפצעים מן הצד הפלסטיני ולהשנת הסדר והבטחון על כנס.

.32. אין חולק, כי פעולות חסימת הציריים מכובדות על ניהול החווים התקנים באזורה, אולם לא פחות מכך פעולות הלחימה מן הצד הפלסטיני, שהחלו לפני מספר חודשים, מונעות המשך קיום אוורור תקין. המשיבים נתונים דעתם לצורך ביצועו בנסיבות הנזק הנגרם לתושבים הפליטניים כלפים נקטים האמצעים הביטחוניים דלעיל, ולשם כך הם מותירים צירי תנועה פתוחים מן היישובים הפליטניים השונים וביניהם.

.33. אין חולק, כי המchosומים שהוצבו בדרכים באזורה גרמו להארכת זמני הנסעה בין היישובים, אולם במחשב בריבוי וקריות הירוי, המטענים והפרות הסדר המתרחשות ברחבי האזורה, שהיבנו נקיית אמצעים שונים להבטחת הבטחון, אין להתפלא על כך.

.34. אין חולק, כי חסימת צירי תנועה לשימוש מטרה צבאית בתקופה בה מתנהלות פעולות לחימה בלתי פוטקות, היא כורך צבאי המוכר על פי דיני המלחמה. במצב דברים זה, הטעד שני המבוקש בעתירה, שענינו הסרת כל החסימות שבוצעו והימנעות מנקיטת בצד זה בעתיד הינו חסר בסיס מבחינה משפטית, ודיננו להדוחות על הסעיף.

.35. העותרים טוענים כי לתושבי האזורה קיימת הזכות לחופש תנועה, אולם אין חולק, כי הזכות זו ניתנת להגבלה בתקופה בה מתבצעות פעולות לחימה מצד תושבי האזורה.

.36. לטענת העותרים חסימת הציריים מהויה ענישה קולקטיבית. המשיב>Dוחה טענה זו, שכן בגין הטעמים שצווינו החסימה נדרשת לשם שמירה על הבטחון באזורה בתקופה בה מתרחשות בו

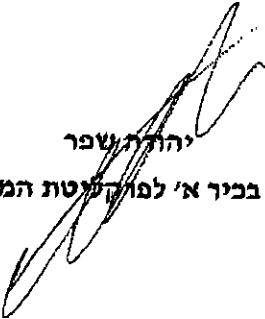
פעולות רבות חפוגעות בחיה אדם, ופעולות סיכול ומינעה אלו, שהיין הפיקות מטבען, חיוניות לשם הגנה על שלוםם של בני אדם.

37. בהתיחס לטענה, כי הפעולות לחסימת צירים לוקות בחוסר סבירות וחוסר מידתיות, ייאמר, כי המשיב נוקט בצעדים רבים ושוניים לשימורה על הבטחון, ובין צעדים אלו נוצר צורך חיוני גם בפיקוח על התנועה בדרכיהם, והכוונתה לצירים מסוימים לשם השגת מטרת צבאיות מוגדרת. על כן, ובכפוף לשימירה על צירים פנויים לשימוש האוכלוסייה הפלסטינית, לא ניתן לומר על נקיטתה בדרך זו כי היא בלתי מידתית או בלתי סבירה.

סיכום

38. מן הכלל אל הפרט הרי שבמקרה דן לא עלה בידי העותרים להצביע על עילה להתערבותו של בית המשפט בפעולות המשיב, שכן אין בפעולות אלה כל סטייה מן המידניות הנוקוטה על ידי בחודשים האחרונים, ואשר כבר הייתה נשוא לביקורתו של בית משפט נכבד זה.
39. אין אלא ל��ות כי הפליטים יחולו מפעולות הטrror והלחימה, הנוקוטות על דם בחודשים האחרונים, שאז ניתן יהיה להסביר הסדר על כנו, ובמסגרת זו אף להסביר המגבלות נשוא עתירה זו.
40. הودעה זו נתמכת בתצהירו של אל'ם דני תרצה, נציג פיקוד המרכז.

היום: יי'ט ניסן, תשס"א
12 אפריל, 2001

החותם: שLOWMO HERSHKOVITZ
סגן בכיר א' למפקחתות המדינה